

NÁRODNÝ JAZYK

1. Formy národného jazyka

znaky národa: územie, vlajka, jazyk, tradície

národný jazyk = prirodzený živý jazyk národa, územne vymedzený, vnútorne diferencovaný a sociálne rozvrstvený

A: SPISOVNÁ FORMA

- celonárodná a celoštátna platnosť
- národno-reprezentatívna funkcia
- dorozumievací prostriedok v komunikáciách: vedecká, administratívna, žurnalistická, didaktická, náboženská, umelecká (nemusí ísť vždy o spisovnú formu)

spisovný jazyk = **štátny, úradný a vyučovací jazyk** (u nás od roku 1918)

- **jediná forma národného jazyka, ktorá je kodifikovaná** (písaná podoba kodifikovaná pravopisnými pravidlami, ústna podoba pravidlami o správnej výslovnosti)

KODIFIKÁCIA: v súčasnosti sa kodifikáciou zaoberá **Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV** (kolektív jazykovedcov), v minulosti kodifikoval jazyk jednotlivci, t.j. Bernolák a Štúr

kodifikačné diela: Pravidlá slovenského pravopisu, Pravidlá slovenskej výslovnosti, Morfológia slovenského jazyka, Krátky slovník slovenského jazyka

B: ŠTANDARDNÁ FORMA

- celonárodná platnosť, **súčasť každodennej komunikácie !!!**
- **nedodržiavajú sa všetky pravidlá kodifikácie**, napr. výslovnosť hlásky ľ: *politická ľavica, letieť* (zachováva sa ale gramatická stavba spisovného jazyka)
- **občas nespisovné slová**, napr. predložka *idem pre vodu* (spis. *idem po vodu*), bohemizmy, nárečové slová, atď.

C: SUBŠTANDARDNÁ FORMA

- celonárodná platnosť
- charakterizuje ju **veľa nárečových prvkov** (západoslovenský, stredoslovenský a východoslovenský variant)
- **nespisovný prízvuk**, napr. *lavica* a nie *ľavica*
- **nerešpektovanie rytmického krátenia**
- **absencia dĺžky hlások**, napr. *mam prednášku* a nie *mám prednášku*

D: NÁREČOVÁ FORMA

I. ÚZEMNÉ NÁREČIA

- jazyk časti národa na presne vymedzenom území

západoslovenská skupina: záhorské, trnavské, považské, dolnotrenčianske, juhonitrianske, ...

stredoslovenská skupina: hornonitrianske, turčianske, oravské, liptovské, gemerské, ...

východoslovenská skupina: spišské, šarišské, zemplínske, ...

- nárečia slúžili ako **podklad pre literárne jazyky**, napr. *kultúrna západoslovenčina* bola základom Bernolákovej reformy, v *stredoslovenčine* sa písali už od 16.stor. súdne protokoly, folklórne žánre, ...

- nárečia sa väčšinou používajú **v súkromnej komunikácii**, preto niekedy **penikajú do subštandardnej a štandardnej formy NJ**

- **súčasť umeleckej literatúry**: Radošinské naivné divadlo, texty hudobných skupín, atď.

- nárečia sú spracované v Atlase slovenského jazyka a v Slovníku slovenských nárečí

II. SOCIÁLNE NÁREČIA:

- jazyk skupiny ľudí s rovnakým povoláním, resp. rovnakými záujmami

- nie sú územne vymedzené, **používajú sa v určitých komunikačných situáciách, či sférach** (pracovisko, škola, väzenie)

slang: mení sa tvar slova, využíva slovné hračky, metaforu, vplyv cudzích jazykov (čeština, angličtina)

- *klasák, slepák, cviko, ciga, vécko, sladák, basket, džingel*

profesionálny slang: často je súčasťou štandardnej formy NJ

študentský slang: peniká do subštandardnej formy NJ

argot: slová sú používané v inom významovom kontexte, t.j. mení sa ich lexikálny význam (utajenie komunikácie), slová sa neskracujú

- ide o jazyk "spodiny" (väzni, zloději, mafiáni, díleri), **niektoré slová prechádzajú i do študentského slangu**

moták - prepašovaný list do väzenia, *tráva* - marihuana, *visí mu melón* - je mu dlžný milión, *očko* - človek, ktorý niekoho sleduje